

Medi Ambient i Societat

Codi: 102805

Crèdits: 9

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501915 Ciències Ambientals	FB	1	1

Professor/a de contacte

Nom: Angel Cebollada Frontera

Correu electrònic: angel.cebollada@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: Sí

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Altres indicacions sobre les llengües

Llengua vehicular Grup 1

Equip docent

Nuria Valdovinos Perdices

Josep Espluga Trenc

Angel Cebollada Frontera

Mariana Walter

Lucas Santiago Barrero García

Guillem Sala Lorda

Pau Avellaneda Garcia

Esteve Dot Jutglà

Aimada Sole Figueras

Cristina Domingo Marimon

Prerequisits

No s'han establert.

(en el cas del grup en anglès: coneixements d'anglès nivell aprox: "Cambridge First Certificate")

Objectius

Aquesta assignatura és impartida per professorat de l'àrea de Ciències Socials (Sociologia i Geografia).

L'objectiu bàsic d'aquesta assignatura és proporcionar un coneixement adequat de les principals eines i conceptes que des de les ciències socials s'han formulat per a l'estudi del medi ambient i les relacions entre l'esser humà i el medi. El fet de ser una assignatura de primer curs fa que tingui una vocació introductòria i,

per tant, els temes es focalitzaran en un volum reduït de conceptes bàsics però imprescindibles per a continuar la formació posterior.

En concret es tractaran les següents dimensions:

a) la història i l'evolució recent dels moviments socials ambientalistes. S'introduiran els principals models teòrics per a explicar les relacions entre medi ambient i societat, amb especial èmfasi en l'anàlisi dels conflictes socioambientals. Es farà una anàlisi de les diferents perspectives d'estudi de la percepció social del risc i les seves implicacions en termes polítics, socials i culturals.

b) les principals dimensions geogràfiques i socials del món global, amb una atenció prioritària al procés de globalització, el desenvolupament i l'impacte medioambiental que genera l'activitat humana sobre el planeta. L'èmfasi es posarà en els aspectes de la globalització relacionats amb l'activitat econòmica i en el debat sobre les dinàmiques de creixement de l'economia mundial i els límits ambientals.

c) l'anàlisi de les principals dinàmiques demogràfiques mundials, en especial l'estudi dels processos de creixement de la població en l'actualitat i de cara al futur proper. Aquest creixement ha generat un intens debat sobre la capacitat del planeta per sostenir aquesta població i les tensions que sorgeixen de la relació entre població i recursos.

d) el creixement de la població ha originat la necessitat d'alimentar a una població creixent i les situacions de fams persisteixen malgrat la revolució verda i la denominada nova revolució verda, basada en l'ús dels transgènics. La intensificació de la producció agrària mundial té un impacte important sobre la biodiversitat del planeta i l'augment dels nivells de contaminació i de destrucció de sòls.

e) per últim, es prestarà atenció a la ciutat i a les principals problemàtiques medioambientals associades a aquestes concentracions humanes derivades tant del seu procés de creixement de població com de la seva expansió territorial.

Les classes teòriques es combinaran amb pràctiques a realitzar a les aules d'informàtica i la realització de seminaris on es treballaran els diferents conceptes exposats en les classes teòriques a partir de la programació de conferències, l'exposició de fragments de vídeo i els debats sobre diversos llibres. Es pretén que l'estudiant participi de manera activa a les classes i en els diferents debats amb l'objectiu de guanyar capacitat de raonament des d'una perspectiva crítica i informada.

Competències

- Analitzar i utilitzar la informació de manera crítica.
- Aplicar amb rapidesa els coneixements i habilitats en els diferents camps involucrats en la problemàtica ambiental, i aportar-hi propostes innovadores.
- Demostrar iniciativa i adaptar-se a problemes i situacions nous.
- Demostrar interès per la qualitat i la praxi de la qualitat.
- Demostrar un coneixement adequat i utilitzar les eines i els conceptes de les ciències socials més rellevants en medi ambient.
- Recollir, analitzar i representar dades i observacions, tant quantitatives com qualitatives, utilitzant de forma segura les tècniques adequades d'aula, de camp i de laboratori.
- Transmetre adequadament la informació, de forma verbal, escrita i gràfica, i utilitzant les noves tecnologies de comunicació i informació.
- Treballar amb autonomia.
- Treballar en equip desenvolupant els valors personals quant al tracte social i al treball en grup.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar i utilitzar la informació de manera crítica.
2. Demostrar iniciativa i adaptar-se a problemes i situacions nous.
3. Demostrar interès per la qualitat i la praxi de la qualitat.
4. Descriure la història i l'evolució recent dels moviments ambientalistes.
5. Descriure les principals dimensions geogràfiques i sociològiques del món global.

6. Distingir les principals dinàmiques agràries mundials.
7. Distingir les principals dinàmiques mundials de la indústria.
8. Identificar els àmbits on cal aplicar processos sociològics en l'entorn mediambiental i valorar-los adequadament i originalment.
9. Identificar les principals característiques del medi urbà.
10. Identificar les principals dinàmiques demogràfiques mundials.
11. Observar, reconèixer, analitzar, mesurar i representar adequadament i de manera segura processos geogràfics i sociològics.
12. Transmetre adequadament la informació, de forma verbal, escrita i gràfica, i utilitzant les noves tecnologies de comunicació i informació.
13. Treballar amb autonomia.
14. Treballar en equip desenvolupant els valors personals quant al tracte social i al treball en grup.

Continguts

1 Les relacions entre medi ambient i societat

La dualitat Societat-Natura: una perspectiva antropològica

El sistema econòmic i els 'recursos' naturals

Les teories de la societat del risc' en l'època de la globalització

Ecofeminismes i ecologia queer

El diàleg entre les Ciències Socials i les Ciències Naturals

2 La percepció social dels riscos ambientals

El concepte de risc i els conflictes socioambientals.

Els actors dels conflictes socioambientals. Classificació i interrelacions mútues.

Les dimensions socials dels riscos ambientals.

3 Respostes socials davant els riscos ambientals

Els moviments socials i els conflictes socioambientals.

Moviments socials ambientalistes i/o reformistes

Moviments socials conservacionistes o proteccionistes

L'ecologisme polític o nou ecologisme

Les plataformes ciutadanes i els nous moviments pel clima

4 Globalització i desigualtat

Formació del sistema mundial

Globalització: principals característiques

Canvis en la localització de l'activitat econòmica i industrial

Conceptualització i mesura de la desigualtat mundial: PIB i IDH

5 Desenvolupament

Definició i discussió del concepte

Teoria de la modernització de Rostow i propostes alternatives

Deute extern i deute ecològic

La crítica ambientalista i la proposta del decreixement

6 Població mundial

Transició demogràfica i explosió demogràfica a la resta del món

Principals característiques de la població mundial. Els contrastos entre països: creixement, mortalitat i fecunditat

El debat recursos/població

7 Agricultura i alimentació

Sistemes agraris

La producció i el comerç mundial d'aliments

Fam i Revolució Verda

Biotecnologia i nova revolució verda?

Agroecologia

8 Ciutat

La urbanització de la població mundial

Reptes socioambientals de la urbanització i el canvi global

Metodologia

1. Classes teòriques

El professorat realitzarà una exposició dels principals conceptes i propostes teòriques en cada unitat d'estudi, així mateix s'explicaran casos concrets que exemplifiquin els diferents conceptes estudiats. Es pretén fomentar el debat/discussió sobre els temes tractats.

2. Problemes d'aula

Durant la primera part del curs els seminaris consistiran en la discussió, exposició i debat d'una sèrie de lectures seleccionades sobre temes ambientals. A l'inici del curs el professor proveirà aquestes lectures i el calendari d'exposicions i debats. Es faran discussions en grup i posteriorment cada estudiant haurà de fer un breu treball de reflexió sobre algunes d'aquestes lectures (a l'inici del curs es donaran les instruccions concretes).

Durant la segona part del curs els seminaris s'estructuraran en base a:

a) la programació de conferències sobre problemàtiques medioambientals rellevants,

b) l'exposició de fragments de vídeos que es debatran a l'aula,

c) la discussió sobre les lectures obligatòries. Tots els llibres tracten aspectes relacionats amb el temari i els principals conceptes treballats en les classes teòriques. S'haurà d'elaborar un breu informe sobre la informació que conté el llibre a partir d'un guió que es lliurarà prèviament. L'informe haurà de contenir 3 qüestions que es plantejaran per debatre amb la resta del grup. Els informes s'hauran de realitzar en grups de 2-3 persones.

Amb aquestes activitats els estudiants consolidaran els coneixements apresos a les classes teòriques a més de fomentar el treball en grup, a partir d'un exercici de lectura, selecció de la informació i discussió.

3. Visites Externes a Entitats

Es realitzaran dues visites de camp. S'avisarà amb prou temps d'antelació les dates de les dues visites.

4. Laboratori

Durant 10 hores, i dividits en quatre grups. l'alumnat s'iniciarà en la pràctica d'elaboració i edició de cartografia digital.

5. Tutories

El procés d'aprenentatge i adquisició de competències serà supervisat pel professorat a través de tutories individuals i/o de grup. El professorat de l'assignatura estarà a disposició dels alumnes per a resoldre els dubtes i seguir l'evolució de l'esmentat procés d'aprenentatge i adquisició de competències de l'alumnat.

6. Campus Virtual de l'assignatura

Tota la informació gràfica utilitzada pel professor en les classes teòriques i els seminaris així com els diferents materials elaborats pels estudiants estaran disponibles al Campus Virtual. A més el campusvirtual serà l'espai que vehicularà la informació relacionada amb l'organització de l'assignatura.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes de laboratori	10	0,4	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Classes teòriques	36	1,44	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14
Problemes d'aula	20	0,8	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14
Visites Externes Entitats	9	0,36	1, 8, 11
Tipus: Supervisades			
Tutories	16	0,64	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13
Tipus: Autònomes			
Elaboració de materials del laboratori	26	1,04	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14
Estudi	55	2,2	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14
Realització d'informes de pràctiques (Seminaris)	26	1,04	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14
Resolució de problemes	21	0,84	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14

Avaluació

L'avaluació consistirà en:

a) PART TEÒRICA: 50 % del total de la nota:

- Exàmens parcials escrits sobre els continguts del programa, tant de les classes teòriques com sobre els conceptes impartits en els seminaris i el laboratori de pràctiques: 20% primera part del curs 15% segona part del curs.

- Exercicis avaluatius de la part de geografia (Temes 4, 5, 6, 7 i 8) a l'aula i dins l'horari de classe. Aquests exercicis tindran un 15 % del pes global

b) PROBLEMES D'AULA (25% del total de la nota: 10% temes socials, 15% temes territorials). Es valorarà la participació activa en els diferents debats i els informes que s'hauran de lliurar sobre les lectures i exercicis a classe.

c) VISITES EXTERNES A ENTITATS (10% del total de la nota). És imprescindible a les dues sortides proposades

d) LABORATORI (15% del total de la nota). Es valorarà l'adequada realització de les pràctiques i l'aassistència regular a cada sessió del laboratori.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat (Moodle) del procediment i data de revisió de les qualificacions.

Es considera "No avaluable" aquell o aquella alumna que no hagi lliurat alguna de les activitats previstes en aquesta guia. Es considera que un o una alumna té dret a ser avaluat quan, com a mínim:

- Ha fet els dos exàmens parcials i,

- ha fet almenys la meitat dels exercicis avaluatius per tema i,
- ha lliurat un 75% de les activitats proposades a seminaris i,
- ha assistit i ha fet la feina encarregada en cadascuna de les visites externes a entitats i,
- ha lliurat la feina de laboratori

S'ha de treure un mí-nim de 5 punts de la part teòrica, en els seminaris i en el laboratori per fer mitjana i aprovar l'assignatura.

De la part teòrica, han d'anar a recuperació els que no aprovin algun dels exàmens parcials i/o no arribin al 5 en la mitjana dels exercicis avaluatius.

Per participar a la recuperació l'alumnat ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de dues tercers parts de la qualificació total de l'assignatura.

Plagi

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exercicis a l'aula (teoria)	15 %	2	0,08	1, 6, 7, 9, 10, 12
Exàmens	35%	4	0,16	4, 5, 6, 7, 8, 9, 10
Laboratori	15%	0	0	11, 12
Problemes d'Aula	25%	0	0	1, 2, 3, 13, 14
Visites Externes Entitats	10 %	0	0	8, 11

Bibliografia

Obres de referència sobre temes territorials i ambientals

ALISA, G. d' ET AL (eds) (2015) *Decrecimiento. Vocabulario para una nueva era*, Barcelona, Icaria

ASOCIACIÓN TOUDA (2013), *Entrevista a Dennis Meadows*, recuperada a:
<https://www.asociacion-touda.org/2013/04/30/dennis-meadows-no-hay-nada-que-podamos-hacer/>

BECK, U. (2002), "De la sociedad industrial a la sociedad del riesgo: cuestiones de supervivencia, estructura social e ilustración ecológica", a: *La sociedad del riesgo global*, Madrid, Siglo XXI, pp. 75-112.

BECK, U. (2009) *The World at Risk*, Cambridge, Polity Press.

BELL, M. M. (2009) *An Invitation to Environmental Sociology*. California. Pine Forge Press.

COMMONER, B. (1992), "En guerra con el planeta", a *En paz con el planeta*, Barcelona, Crítica, pp. 11-23.

DAVIS, Mike (2007), *Planeta de Ciudades Miseria*. Madrid, Foca

- DUNLAP, R.E.; BUTTEL, F.H.; DICKENS, P.; GIJSWITJ, A. (2002) *Sociological Theory and the Environment. Classical Foundations, Contemporary Insights*. Lanhan: Rowman & Littlefield Publishers.
- ESPLUGA, J.; RUSCHEINSKY, A.; PRADES, A. (2018). "El concepto de riesgo y su aplicación al análisis de conflictos socioambientales". A: A. Vallejos-Romero; J. Valencia Hernández & A. Boso (eds.) *Riesgos, Gobernanza y Conflictos Socioambientales*. Temuco (Chile): Ediciones Universidad de La Frontera. P. 69-90.
- GARCIA, E. (2004), *Medio ambiente y sociedad. La civilización industrial y los límites del planeta*. Madrid: Alianza.
- HARARI, Y.N. (2018). *21 Iliçons per al segle XXI*, Barcelona: Edicions 62.
- HERRERO, Y. (2016). "Prólogo ala edición española: ecofeminismo, más necesario que nunca", a MIES, M.; SHIVA, V., *Ecofeminismo*, Barcelona, Icaria, pp.7-10.
- IRWIN, A. (2001) *Sociology and the Environment*. Oxford. Polity Press.
- LATOUCHE, S. (2007, or. Francès 2004) *Sobrevivir al desarrollo. De la descolonización del imaginario económico a la construcción de una sociedad alternativa*, Barcelona, Icaria.
- LATOUCHE, S. (2008, original francès 2006), *La apuesta por el decrecimiento. ¿Cómo salir del imaginario dominante?*, Barcelona, Icaria.
- LEMKOW, L. (2002), *Sociología ambiental*. Barcelona: Icaria.
- LIVI BACCI, M. (2002), *Historia mínima de la población mundial*, Barcelona, Ariel.
- LÓPEZ CERREZO, J.A.; LUJÁN, J.L. (2000) *Ciencia y política del riesgo*. Madrid: Alianza.
- MARTÍNEZ ALIER, J.; OLIVERES, A. (2005), *¿Quién debe a quién? Deuda ecológica y deuda externa*, Barcelona, Icaria.
- MCNEILL, J.R. (2003, original anglès 2000), *Algo nuevo bajo el sol. Historia medioambiental en el siglo XX*, Madrid, Alianza.
- MONTAGUT, X.; DOGLIOTTI, F. (2006), *Alimentos globalizados. Soberanía alimentaria y comercio justo*, Barcelona, Icaria.
- MOORE LAPPÉ, F. et al (2005), *Doce mitos sobre el hambre*, Barcelona, Icaria.
- MURRAY, W.E. (2006) *Geographies of Globalization*, Londres, Routledge.
- NELLO, O. (2001), *Ciutat de ciutats*, Barcelona, Empúries.
- NOGUÉ, J.; ROMERO, J. (eds), *Las otras geografías*, València, Tirant lo Blanch.
- PATEL, R. (2008, original anglès 2007), *Obesos y famélicos. El impactode la globalización en el sistema alimentario mundial*, Barcelona, Los libros del Lince.
- REDCLIFT, M and Benton, T. (1994) *Social Theory and the Global Environment*. London. Routledge.
- RICH, N. (2020). *Perdiendo la Tierra: la década en que podríamos haber detenido el cambio climático*, Madrid: Capitán Swing.
- RIECHMANN, J. & FERNÁNDEZ BUEY, F. (1994). "Ecologismo, proteccionismo, ambientalismo: una aproximación histórica". Cap. 3 de: *Redes que dan libertad. Introducción a los nuevos movimientos sociales*. Barcelona: Paidós. Pàgs. 103-116.
- ROMERO, J. (coord.) (2004), *Geografía humana: procesos e incertidumbres en un mundo globalizado*, Barcelona, Ariel.

SACHS, J. (2007, orig. Inglés 2005), *El fin de la pobreza*, Barcelona, Debolsillo.

SCHNAIBERG, A. (1998). "Politizando la rueda de producción: Los programas de reciclaje de residuos sólidos en Estados Unidos", *Revista Internacional de Sociología*, 19-20, pp. 181-222.

SCHNAIBERG, A. and Gould, K. A. (1994) *Environment and Society. The Enduring Conflict*. Caldwell. The blackburn Press.

SEMPERE, J.; RIECHMANN, J. (2000), *Sociología y medio ambiente*. Madrid: Síntesis.

SHIVA, V. (2001), *Biopiratería. El saqueo de la naturaleza y el conocimiento*, Barcelona, Icaria.

SOLANA, m. (coord) (2016) *Espacios globales y lugares próximos. Setenta conceptos para entender la organización territorial del capitalismo global*, Barcelona, Icaria.

SPAARGAREN, G.; MOL, A.P.J.; BUTTEL, F. (2000), *Environment and Global Modernity*. London: Sage.

STIGLITZ, J.E. (2007, orig. Inglés 2002), *El malestar en la globalización*, Barcelona, Punto deLectura.

TAMAMES, R. (1995), *Ecología y desarrollo sostenible. La polémica sobre los límites del crecimiento*, Madrid, Alianza.

TAYLOR, P.J.; FLINT, C. (2002, 2ª edición), *Geografía política. (Economía mundo, estado-nación y localidad)*, Madrid, Trama Editorial.

TORRES LÓPEZ, J. (2005), *Toma el dinero y corre. La globalización neoliberal del dinero y las finanzas*, Barcelona, Icaria.

VARGAS, M. (coord) (2009), *Agrocombustibles ¿otro negocio es posible?*, Barcelona, Icaria.

WILSON, E.O. (2012). *La conquista social de la Tierra*, Barcelona: Debate.

Programari

El programari necessari per al curs és el paquet office o similar i per a les pràctiques de laboratori el programa ArcGIS.